

ANTONÍN VESELÝ: LETNÍ ZRCADLENÍ

ANTONÍN VESELÝ

LETNÍ ZRCADLENÍ

Družstvo Moravského kola spisovatelů v Brně

Průvodem.

Nevlídné poměry, které u nás nepřejí vydávání větších monografických děl o výrazných postavách české slovesné minulosti, zabránily, aby se literární a divadelní kritik Antonín Veselý představil veřejnosti dvěma statnými knižními celky, věnovanými čelným spisovatelům z doby Máje a Lumíra: románopisci a dramatik Gustavu Pflegru Moravskému a prvnímu řediteli Národního divadla, divadelníku a šťastnému organisátoru, Františku Adolfovi Subertovi. Teprve z těchto obou monografií, jež zaležely na nedohledná léta v psacím stolku autorově, byli by čtenáři plně poznali analytický a kombinační dar školeného odborníka, postavený láskyplně do služeb důvěrné interpretace a chvílemi i propagace děl a snah kdysi tak významných činitelů v naší literární a divadelní kultuře. Byli by dobře porozuměli také základnímu kritickému sklonu autora, který se nerad staví proti vykládanému a posuzovanému umělci, ale raději se snaží vystopovati jeho naznačené i utajené záměry, domysliti jeho myšlenkové i umělecké intence, naléztí odraz jeho lidského osudu v díle literárním. Antonín Veselý jest věrným představitelem oné „kritiky milující“, po níž před čtyřiceti léty v době prudkých a často i krutých zápasů o svéprávnost kritiky a její svrchovanost volali spisovatelé, bolestně dotčení zdravou a při tom tak bezohlednou přísností svých analytiků a soudců.

Osvědčil to v menším formátě oběma sbírkami statí, jež sestavil před deseti léty v jednotném rámci ze své

žně literárního a divadelního zpravodaje: „Listy autorům“ a „Hovory s herci“. Již názvy těchto studií a podobizen ozřejmují základní postoj kritikův k umělcům slova a gesta, které chce spíše charakterisovati než souditi; přáteli se oddaně s jejich lidstvím, aby porozuměl lépe jejich myšlence a výrazu; hledá, co jej s nimi spojuje a dává svému nesouhlasu formu co nejurbannější; vidí dílo vždy v souvislosti s tvůrcovou osobností a tuto v ovzduší jeho doby a domova. Při tom nesporí výmluvnost, která se mu rozlévá do široka; místo zhuštěných esencí podává raději povolné parafraze; pointa, zkratka, aforismus, zůstávají trvale cizími kritikovi inteligence vnímavé, ale nikterak výbojně.

Neprojevuje se jinak, ani když mu po „krušných týdnech“ celoročního referentství kynou „plesné svátky“ letní prázdně a když kritické pero zamění na několik týdnů za pastelovou tužku lyrického feuilletonisty, který ze svých prázdninových črt a meditací, krajino-maleb a náladových zátiší, samotářských dojmů a ro-dinných rozmarů sestavil právě knihu „Letní zrcadlení“, pojící se volně ke starší sbírce „Barevné stíny“. Na jednom místě vzpomínkové eklogy o rodné Česko-moravské vysočině na samém úpatí nejvyšších vrchů Žďárských hor se vyznává, jak býval kdysi neuman-novským naturistou, který oživoval svůj horský a lesnatý domov postavičkami z přírodní mythologie a psával o těchto pochybných božstvech, usazených mezi Devíti skalami a Perničkami, zdobně kroužené verše jinošského sensualismu a překvapující výmluvnosti. I v něm, jako v tak mnohých kritikách dřímá umlklý

a sám sebe umlčevší básník, který alespoň oklikou hledá své uplatnění; sluneční brána prázdnin otvírá mu vítanou možnost toho.

A někdejší naturista se při tom nezapře: mezi přírodou a člověkem vládne u něho vždy shoda a pohoda; básník a umělec čerpá v jeho pojetí vždycky sílu a jistotu z domova svého zrození neb své volby; krajina jest zrcadlem i stavem duše, a duše se nemůže plně rozvíti bez krajinného ovzduší, bez šumu lesů a ševelu obilí, bez vodních prostor a rytmu potoků, bez skalních kulís a zahradní dekorace. Antonín Veselý miluje i nadále svůj horský rodný kraj na rozhraní Svratecka a Novoměstska a rád vždy s novou touhou a hlubším porozuměním se k němu vrací, aby posléze uvedl své děti, zrozené ve velkém městě, tam, kde se honila jeho chlapecká léta. Ale jeho naturelu, spíše idylickému než tragickému, roztouženému po sytých barvách a zpívajících vodách, hoví vlastně mnohem lépe zcela jiný krajinný svět, bohatší tvary a koloritem, vyšší oblohy a smyslnějšího ladění, — mužný jeho naturismus se cítí doma na Podřipsku, Kokořínsku a Turnovsku, v oněch končinách z Prahy snadno dosažitelných, které od Máchových a Mánesových dob lákají k sobě umělce slova i štětce a které dnes připomínají jejich přítomnost na každém kroku. Jest však ctí Antonína Veselého, že dovedl ve svých lyrických feuilletonech zachytiti jako jeden z prvních poněkud melancholickou pohodu zahrad a sadů, které vyrostly ve villových čtvrtích na západě Prahy na místě starodávných vinogradů, v končině kdysi heroické svými krajinnými obrysy a dnes o mnoho ly-

ričtější než bývá periferie velkoměstská — zde mu hry a rozmary vlastních dětí ve volném vzduchu proměňují i všední den ve svátek, vábíci, aby se smysly otevřely slunné a barvitě pohodě.

Jestliže někdejší mladický naturista si nedovedl zelené palouky a fialové paseky nad temným tokem horní Svrátky pomysleti bez štafáže bájeslovné, nahrazuje si ji dnes štafáží literární. Tu se feuilletonista shoduje úplně s literárním kritikem, jenž si své autory zdůvěřňoval vztahy lidskými. I hledá Antonín Veselý v nedalekém sousedství svého rodiště zachmuřené mláďi Pflegra-Moravského, šťvané nepřítzni rodinných osudů s místa na místo, a pokouší se v blízkých Kameničkách spatřovati kraj i lid očima Slavítkovými. Na Podřipsku chodí stopami Klácela a Levého, prožívá Veltrusy mediem poesie a erotiky Urchlického, setkává se na Mělnicku pomyslně znovu a znovu s V. Dykem. Kokořínsko a Doksy, pak i Litoměřice se mu zjevují jako kraje objevené, posvěcené a vykoupené romantikou Máchovou (a Nebeského), takže „Letní zrcadlení“, vydané nikoliv náhodou v jubilejním roce Máchově, je ze značné části malebným putováním máchovským od inspiračních dějišť „Máje“ a „Cikánů“ až po tragické jeviště skonu básníkova.

Zde všude barvitá výmluvnost básnického causeura evokuje malebné scenerie a parafrasuje jejich zevní skutečnost po impresionisticku; ale od dojmového povrchu se Antonín Veselý dobírá skutečnosti hlubší. Ve službách uměleckého dušezpytu hledá vztahy mezi prožívanou a inspirující přírodou a tvořivou básnickou duší: na kulisách, posud živoucích, zůstalo vždy něco

z osudů básnických i z tvůrčího procesu, který podnítily. Tak se rozrůstají causerie často v intimní kapitoly literární introspekce, tak se řadí v nejtěsnější blízkost zdůvěřujících kritických statí i literárně historických monografií svého autora.

Na vysokou, slastně oddechující hrud přírody v prázdninové pohodě a slunném jasu přišel si kritik odpočívnutí od roboty zpravodajské, ale teprve v tomto „letním zrcadlení“ porozuměl milostí chvíle a zasvěcení mnohému, co mu nemohly poskytnouti kniha a divadlo za hodin chvatu v týdnech roboty. Pochopil jemná vlákna, pojící poety s krajinou; pronikl k souvztáznosti jejich srdce a ducha jejich domova, ať podle rodu, ať podle volby; seznámil se s inspiračními božstvy, příznivými básnickým dílům. I vypovídal se z těchto blažených zkušeností otevřeně, nadšeně, výmluvně a snad se může nadíti, že jeho letní eklogy dojdou přízně u těch čtenářů, kteří vyhledávají přírodu nikoliv pro pohodlné zapomenutí, nýbrž spíše pro možnost rozpomenutí na hlubší vztahy mezi ní a duchem lidským.

Arne Novák.

Obsah

<i>Arne Novák: Průvodem</i>	5
<i>Strž romantické krásy</i>	11
<i>Klácelka</i>	20
<i>V kraji, kde zraje réva</i>	26
<i>Velebný řtpe!</i>	29
<i>Smutek opuštěných míst</i>	32
<i>Litoměřice</i>	36
<i>Krajina ve snu</i>	39
<i>S Máchou na Bezdězi</i>	43
<i>U Máchova jezera</i>	48
<i>Polní cestou</i>	51
<i>Kytice ocúnů</i>	53
<i>Krásné kamínky</i>	56
<i>V staré zahradě</i>	60
<i>Dražba na život</i>	63
<i>Veltrusy</i>	66
<i>Vyhlídka básníková</i>	69
<i>Rodné místo</i>	72
<i>Zář ve večerním lese</i>	77
<i>Stavitelé chrámu</i>	79
<i>Kameničky</i>	84
<i>Řeč domova</i>	94
<i>První dojmy</i>	97
<i>Rozhovor s mládím</i>	100
<i>Tóny stáří</i>	102
<i>Výhled z okna</i>	105
<i>Stíny stromů</i>	107
<i>Dítě svého věku</i>	109
<i>Bubák</i>	111
<i>Sluneční ráno</i>	114

Autor vydal

Z literárního alba 1923

*Listy autorům a jiné dokumenty z českého literárního
života po válce 1924*

Hovory s herci, české divadelní dokumenty 1926

Otokar Březina, osobnost a dílo 1928

Barevné stíny, hrst dojmů válečných a přírodních 1928

*Karel Elgart-Sokol, člověk a dílo (s Josefem Staňkem)
1930*

Z dopisů Otokara Březiny Anně Pammrové 1931

*Výbor z krásné prózy československé - Česká próza
sv. 1-3 (s Karlem Sezimou) 1931-32*

*Otokar Březina ve světle díla Goethova (zvl. otisk
z Goethova sborníku) 1932*

*Gustav Pflieger-Moravský, život a dílo (zvl. otisk
z Akordu) 1934*

Student Kvoch, hra podle povídky Vítězslava Háška 1935

ANTONÍN VESELÝ
LETNÍ ZRCADLENÍ

DROBNÁ PRÓZA

1933-35

Úvodní stat napsal Arne Novák

Obálku a frontispic do dřeva vyryl Karel Dik

Dytiskla Obchodnická tiskárna v Blansku

Nákladem Družstva Moravského kola spisovatelů v Brně
1936
